

MOŽNOSTI A LIMITY SIMULTÁNNÍHO PŘEPISU PŘEDNÁŠEK PRO NESLYŠÍCÍ STUDENTY V TERCIÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Prof. PhDr. Beáta KRAHULCOVÁ, CSc.

Univerzita Karlova v Praze, Husitská teologická fakulta, 140 21 Praha 4 – Krč, Pacovská 350/4 P.O.BOX 56
Asociace vysokoškolských poradců, o.s.

Beata.Krahulcova@htf.cuni.cz

*Anotace: Cílem vystoupení je seznámit účastníky s důsledky sluchové vady významnými zejména pro oblast jazyka, komunikace a výuky/učení u adolescenta se sluchovou vadou v procesu terciárního vzdělávání. V terciárním vzdělávání je **simultánní zpřístupnění aktuální - v reálném čase probíhající přednášky, semináře nebo cvičení pro studenta s akustickou bariérou, klíčovým úkolem.***

1. Skutečná inkluze studenta s akustickou bariérou do procesu terciárního vzdělávání

Účinná podpora studenta se sluchovým postižením je komplexním souborem opatření, nejedná se pouze o technickou vizualizaci právě probíhající výuky na akademické půdě.

(A) Poradenská podpora: výběr studijního oboru, kariérové poradenství, akademické psychologické poradenství, mentoring, tutoring, podpora asistenčním přepisem, tlumočení artikulační, tlumočení znakovým jazykem, odborné speciálně pedagogické intervence.

Poradenská práce je založená na individuální práci se studentem se sluchovou vadou, začíná určením jeho osobních priorit (často práce začíná konzultací s celou rodinou uchazeče o studiu konkrétního studijního oboru), pokračuje výběrem komunikační formy (odezírání, doplněné naslouchání, podpora dialogu paralelním psaním ...) a určením podpůrných učebních a komunikačních prostředků technického charakteru nebo dalších prostorových či doplňkových vizualizačních postupů.

(B) Zpřístupnění procesu studia je dáno postupnými kroky. Jedná se o konkrétní obsah poradenské práce se studentem se sluchovou vadou zaměřený především na tyto úkoly: modifikace přijímacího řízení, poskytnutí studijního a profesního poradenství, individuální zpracování trajektorie studijního oboru pro studenta vzhledem k jeho individuálním potřebám, akustická úprava učeben pro dosažení maximálního pedagogického využití audiotechnických pomůcek studentů se sluchadly a kochleárními implantáty, rozhodnutí o formách tlumočení výuky a plnění studijních povinností prostřednictvím znakového jazyka nebo artikulačním tlumočením, poskytnutí textových opor ke vstupní a průběžné terminologické přípravě studenta do výuky.

*Sluchová vada, důsledky sluchové ztráty představují široké kontinuum kvalitativního a kvantitativního omezení sluchového vnímání od lehkého diskomfortu v akusticky nevýhodném prostředí (v náročném studijním prostředí přednášky, při diskusi v semináři, při práci v laboratoři, při výkonu praxe...), až po úplnou neschopnost vnímat zvukové informace a naslouchat mluvenou zvukovou řeč jako takovou a potřebu komunikace výlučně znakovou řečí, nebo psanou podobou majoritního jazyka. **Medicínská klasifikace sluchové ztráty studenta je přitom pouze orientačním východiskem pro doporučení nebo výběr studijního***

oboru, pro individuální trajektorii studia a určení individuálních speciálních vzdělávacích potřeb.

(C) Možnosti simultánního přepisu přednášek, cvičení a seminářů prostřednictvím prepisovacího softwaru Newton Dictate, eventuelně prostřednictvím asistenční podpory studia – prostřednictvím projektu eScribe, prostřednictvím technického zázemí, které by umožnilo přenášet mluvenou řeč do prepisovacího centra nebo kamkoliv k prepisovateli a přepsaný text ihned zobrazovat na webové stránce. Prepisovací software je ideální prostředek pro akademické pracovníky ve stadiu přípravy do výuky – vyučující nadiktuje přednášku dopředu a v písemné formě ji může poskytnout pro studenty se sluchovou vadou. Přepis mluvené řeči na dálku se ukazuje jako ideální způsob simultánního zpřístupňování procesu výuky – je ovšem otázkou jak to dopadne v reálném provozu. Lze se ptát zcela reálně na skutečný počet vysokoškolských studentů na 74 univerzitách a vysokých školách v ČR.

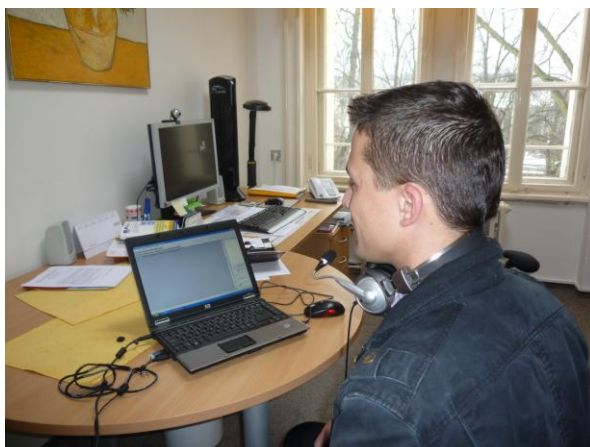
(D) Osobnost studenta se sluchovou vadou. Variabilita znaků. Dosud žádná dílčí metoda neodstranila potřebu individuálního poradenství v oblasti metod a strategií učení vysokoškolského studenta se sluchovou vadou.

2. Limity simultánního přepisu aktuálně probíhající výuky

- ✓ Absolutní priorita simultánního přepisu je v oblasti psychosociální, student se sluchovou vadou nebo jiným postižením či znevýhodněním konzumuje výuku jako rovný s rovným, a to v reálném čase a reálném prostředí. V případě těžkých sluchových vad ale nelze mluvit o úplném odstranění komunikačních bariér.
- ✓ Vysoká náročnost na mluvní techniku přednášejícího – artikulace a syntaxe. Je nezbytná absolutní soustředěnost v průběhu přednášky. Individuální faktory v projevu přednášejícího – napětí, zpětná vazba, syntaktické chyby, připoutání, dvojitá kontrola obsahu a formy.
- ✓ Simultánní přepis je rušený při interaktivní formě výuky, nelze jej využít v diskusních seminářích, na praxi apod.
- ✓ Rušení akustickým prostředím přednáškové místnosti – nepřesnosti.
- ✓ Rušivý vliv technických příkazů nezbytných pro formátování textu – nový odstavec, diakritická znaménka ...
- ✓ Odborná terminologie versus virtuální slovník. Osobní hlasový profil vyučujícího a vyučujících. Specifičnost odborného slovníku a frazeologie v různých předmětech vyvolává potřebu mít několik softwarů pro rozdílné obory: medicínské, pedagogické, psychologické... Finanční náročnost.
- ✓ Individuální způsob artikulace, tempa a modulace řeči – nezbytnost mít individuální hlasový profil + vlastní odborný slovník, finanční náročnost.
- ✓ Rozdíl syntaxe mluvené řeči a psaného jazyka – přednáška – odborný text.

3. Technické a organizační poznámky k simultánnímu přepisu

Přepisovací software Newton Dictate lze s úspěchem využít při individuálním zkoušení. Jeho využití odstraňuje bariéry mezi akademickými pracovníky – a to zejména těmi, kteří nemají žádné zkušenosti s komunikací s neslyšícími – a studenty s těžkými sluchovými vadami. Lze také dosáhnout vyšší přesnosti a objektivity při zkoušení.

Obr.1: Ukázkový obrázek možnosti využití simultánního přepisu při zkoušení

Využití přepisovacího softwaru Newton Dictate v reálné výuce vyžaduje mnoho opatření: student při simultánním čtení potřebuje současně zřakovou oporu s Power Point prezentací, nebo textovou oporou. Paralelní vnímání náročných informací je hodně vyčerpávající. Výuka musí probíhat pomaleji. Účasti na přednášce musí předcházet příprava – zejména terminologická příprava, ta umožní smysluplnější konzumaci reálné přednášky. Je tady spousta dalších kladů, ale i dosud nevyřešených otázek.

Obr.2: Ukázkový obrázek možnosti využití simultánního přepisu ve výuce

4. Několik poznámek ke komplexnímu přístupu v terciárním vzdělávání

Studijní programy bakalářského a navazujícího magisterského typu určené pro intaktní populaci navštěvuje v současnosti minimální počet vysokoškolských studentů se sluchovým postižením. Značný počet studentů se sluchovým postižením studium neukončí a studijní programy určené svým průběhem, komunikačními prostředky a metodou výuky pro zejména těžce sluchově postižené v České republice prakticky neexistují, kromě nabídky JAMU a FF UK. Při realizaci vzdělávací cesty studenta se sluchovou vadou je zapotřebí poradenskou podporou řešit tyto dvě základní podmínky:

- ✓ Učební přístupnost vysokých škol. Základní podmínkou je podpora k překonání důsledků akustické bariéry v procesu terciární výuky. První a jednodušší cestu představuje vizualizace pedagogického a komunikačního procesu, ozvučení výukových prostor pro maximalizaci využití audiotechnických prostředků, zlepšení akustiky školního prostředí, artikulační tlumočení a tlumočení znakovou řečí, studijní asistence a tutoring, zohlednění aspektů kvantity a kvality sluchové ztráty v sociálních vztazích a při realizaci kvalifikace...
- ✓ Tou náročnější podmínkou je podpora interiorizace odborných vědomostí a dovedností – podporou učení studenta se sluchovou vadou a realizace skutečně kvalitního odborného pedagogického poradenství.

Je nezbytné poradenskou podporou mírnit další bariéry ve studijním prostředí

- ✓ Deficity v studijních dovednostech (samostudium textů, sledování výuky, záznamy z přednášek...).
- ✓ Problémy v organizačních dovednostech, studijní adaptaci (časoprostorová nepřesnost, dyspraxie).
- ✓ Obtíže v sociální interakci specifika osobnosti při trvalé komunikační deprivaci, socioemoční problémy – sebehodnocení, izolace, stresové reakce, psychosomatické potíže, úzkosti... To ale nejsou pouze problémy vysokoškolských studentů se sluchovým postižením ale problémy značné části současných studentů.

Literatura

KRAHULCOVÁ, Beáta, Nové paradigma vysokoškolské pedagogiky. s 8 – 11. In: KRAHULCOVÁ, Beáta (ed.) *Vysokoškolské poradenství versus vysokoškolská pedagogika*. Praha: ČZU IVP, 2009. ISBN 978-80-213-2007-9. počet s.290.

KRAHULCOVÁ, Beáta, Poradenská podpora vysokoškolského studenta se sluchovým postižením. s 187 - 191. In: KRAHULCOVÁ, Beáta (ed.) *Vysokoškolské poradenství versus vysokoškolská pedagogika*. Praha: ČZU IVP, 2009. ISBN 978-80-213-2007-9. počet s.290.

KRAHULCOVÁ, Beáta, Zvláštnosti práce s lidmi s postižením. S. 122-150. In: SLAVÍK, Milan (ed) *Život na přelomu tisíciletí*. Praha: ČZU IVP, 2009. ISBN 978-80-213-2021-5. s.205.
